

הלכות פסח סימן תלד

לבדק, שנדאי אדם נטלו, לכך (ה) יכפה עליו פלי או יהלנו פאזיר * או יניחנו (ד) בתבה, מקום שאין עכבר יכול לבוא: ב' אחר הכריקה (ו) מניד פלילה יבטלנו ויאמר 'כל (ה) חמירא דאיתיה ברשונתי (ז) דלא חזיתה ודלא בערתה לבטל (ה) ולהני בעפרא דארעא'. הגה ויאמר הבטול (ט) בלשון שמיכי (מהרי"י ברי"י). ואם אמרו (י) (י) בלשון הקדש, 'כל חמירא' כולל חמץ ושאור (תי"ח סימן קלד). * אכל בשאר לשונות צריך להזכיר (י) כל אחד בפני עצמו (ד"ע). (יא) 'נטוב לחזר ולבטלו פעם אחרת ביום י"ד סוף שעה חמישית קדם שתיגע שעה ששית, שמישתיגע שעה ששית נאסר ואין בידו לבטלו: הגה [ז] * ואין לבטל ביום (יב) אלא לאחר ששרף החמץ, כדי לקיים מצות שרפה בחמץ שלו (מהרי"י):

ג (יג) הבטול היום יאמר 'דחזיתה ודלא חזיתה דבערתה ודלא בערתה: ד (יד) * ולוחו (טו) יכול לבטל. (קשמבטל שליח צדיק שיאמר (טז) * חמצו של פלוני * יהא בטל' וכ"י) (תשובת מהרי"י העשירי

ג כמיהא ונד חזיתה
שם ג חזיתה
והואיש שם ד סור
קשם אבד הראיש
ח טור בשם הרב
רפוי פנח, וכן פסק
רפוי יתום ד שם.
וכי כתב הרב חמניד
קמץ ב קשם כעל
העשירי

באר היטב

שערי תשובה

[*] ואין לבטל בו. וכן בכל התקנות סימן קצה מה שכתב פה: (ד) בתבה. ובח"מ סימן רצא סי"ג פסק ובי"א דתבה חתונה אצל עכברים, ע"ש. וי"ל, ודו"ק: (ה) חמירא. לפי שלקחם הוא חזית האדם ואין ראוי לזנוג כסבורו, לכך נתקן בלשון תרגום שלא יבינו המדקדים והמקטרגים, סד"ה: (ו) בלשון. בקצת נסתאות פתוח: ואם אמרו בלשון הקדש נצא. ודוקא כשיודע לפחות ענין הבטול שמפקיר חמצו, דאם אינו יודע לא נצא, וכ"כ מהגר"ל המקרי"ו ובי"א. וכן ח"י: (ז) כל אחר. המדקדק במעשיו יאמר נטח זה: כל חמירא וחמירא דלא חזיתה ודלא בערתה ודלא נדענא לה לבטל

משנה ברורה

באר הגולה

מזיציא מידי ודאי חמץ וגמראו: * או יניחנו בתבה, מקום שאין עכבר יכול לבוא. ורצה לומר, דסתם תבות חתורות הן אצל עכברים, כמו שכתוב בחשון משפט סימן רצא סעיף יג בס"ה. ולכן דקדק ובס' מקום שאין וכו'. הניו שיהיה להניח שם באופן שהעכבר לא יוכל להגיע לשם [הגר"א, ונסתלק פנה קשה בפאר היטב]: * אכל בשאר לשונות וכו'. ולפי זה הוא היין אם אמר לשון הקדש ממש צריך להזכיר חמץ ושאור, דשני דברים הן [דקדק לשון 'חמירא' מכלל שניהם], וכמבאר בבית יוסף. ובבאר הגר"א ספקא על כל זה, דבירושלמי אמר דצריך שיאמר 'כל חמץ שליח לי בחוף ביתי ואני יודע בו בטל', וברי שלא הצריך לומר גם שאור: * ולוחו וכו'. ואין לצטוט קטן לשליח ופתיחו: * חמצו של פלוני וכו'. ע"ן ט"ז שרצה לומר דאין צריך לזה משום דמסתמא נתנם לו במתנה, ולא העתקתו במשנה ברורה. דכמה אחרונים השיבו על זה, דבמה זכה השליח בחמץ: * יהא בטל. ע"ן במשנה ברורה מה שהעסקנו בשם השג"ח אברהם ושי"א דדוקא כשעשה לבטל, אכל אם עשה לבדק אינו יכול לבטל. ובספר מגן האלף מפקפק על זה, דלמה לא יבטל, הלא מסתמא עשאו שליח לבדק פנהו, ועל-כך מצדד שיתבטל השליח על-פל פנים, וישמא ספק במשלם עליו.

בינו לבין עצמו ולא בפני אנשים (אחרונים): (ט) בלשון שמיכי. שהרי הבטול הוא מתורת הפקר, ואם אינו יודע, מה פהני הבטול? ועל-כן (יד) טוב ללמד לעמידת צדק שאינם מבינים בלשון הקדש, או אשה מבטלת שחמירא בלשון שמיכי, דהיני (אללען חמץ אצור זייער טייג וואס עס איז אין מיין רשות, זאל זיין הפקר אונד זאל ניט זיין גירעכניקט נאר אזוי וויא ערד אין גאס). ואם אמר עם הארץ בלשון הקדש, (טו) אם יודע לפחות ענין הבטול, שיוודע שמפקיר חמצו, נצא בדיעבד, אכל אם אינו מבין כולל וסובר שאומר איהו תבה, לא נצא אפילו בדיעבד: (י) בלשון הקדש. לאו דוקא, (יז) ורצה לומר, בלשון תרגום כמו שאנו אומרים: (יא) נטוב לחזר ולבטלו. לפי (ח) שהגילוי לקנות פת ביום י"ד למאכל, וגם בפת ששיר בלילה למאכלו לא נתקן לבטלו ונאף אם כן לבטלו, הלא חזר הוזה בוח, ויש לחש שמא ישאר ממנו בנות ויעבור עליו, לכך חזר וקבטלו. (יח) ומכל מקום אין לסמוך על בטול היום לבד ואלא לבטל בלילה, (יט) דחישנין שישיבטל לבטל עד שעה ששית דאז לא מהני בטול: (יב) אלא לאחר ששרף החמץ. ואסר-כן צריך לשרוף קדם שעה ששית, ואחר-כך יבטלנו גם-כן תכף (כ) קדם שיתחל שעה ששית: ג (יג) בבטול היום יאמר 'דחזיתה וכו'. דבטול היום אינו אלא משום הנשאף, וכדלעיל בבעיף-קטן יא: ד (יד) 'לוחו. הינו כשענה לשליח לבטל חמצו, אכל אם ענה לו לבדק, לקלי עלמא אינו יכול לבטלו [מ"א ושי"א]: (טו) יכול לבטל. דאף-על-גב דבטול הוא מטעם הפקר, והאומר לחברו לך והפקר נכסי אין בכך כלום (ס"ז) עד שיפקירם הוא בעצמו, הכא לענין חמץ יש להקל. שהרי החמץ פשעה שעובר עליו בכל יראה וכל ימצא אינו שלו שהרי אסור בתנאה, אלא שהתורה העמידו בראשו לענין שעבר עליו, לפיכך בגלוי דעת בלבד, שהיא מלקח דעתו ולא ניתא לה דלהני לה זכיתא כולל בנחה, ס"ז. (כא) ויש מחמירין בזה, ובשעת הדחק יש להקל, (כב) דרב הפוסקים הקפידו לדעת המספר, ומכל מקום כל זה דוקא כשעשה שליח על זה, ובלא שליחית אין יכול לבטל חמצו של חברו אף היכא דזכות היא לו, כגון שהיה בדרך ושכח לבטל [פמ"ג בתיחתה]: (טז) חמצו של פלוני. דהינו, (כג) שלא יאמר 'דאיפא בכיתא דרין', דלמא יש לו במקום אחר.

שער הציון

(ט) עלת-שבת: (י) בגר"א אברהם בשם הרמב"ם והרא"ש, והש"י פתח דאף הסור מודה דאם לא ידע מחלה אינו עובר עליו פלל: (יא) רש"י והעניקו העלת-שבת והסור-משה והגר"ו: (יב) פוסקים: (יג) בי"ח חזקיעקב ומקור-חיים והגר"ו ושי"א: (יד) חז"א: (טו) בגר"א אברהם ושי"א וחזקיעקב: (טז) אלהי בפה והגר"א: (יז) טור: (יח) שם זה שם: (יט) נאף דאז זמן שרפה לפי המנהג ואסר-כן ממילא יזכר גם לבטלו (ע"ן בגר"א), מכל מקום ע"ן דמעקר דרין כל אחד אחד יכול לשרוף מתי שרצה לא מקרי זמן מסוי' [ט"ו]. וע"ן בגר"א אברהם מה שכתב עוד בזה: (כ) דאחר-כך אסור בהנאה, דלענין בסימן תמג, ואין בידו לבטלו: (כא) הבי"ח והוהבא בגר"א אברהם ובאליה בכה' שהחזיק בשיתת האחרים שהוכח בהר"ן: (כב) הש"י והרמ"ע וחזקיעקב ופרי חדש ודנ"ה סימ"י, וגם הגר"ו כסם שהעקר כפסק המספר ורק לכתחלה טוב לחש לדעת הפ"ח, וגם מהגר"א נראה שאינו חולק על דין זה: (כג) הגר"א:

תרגום: 1 כל חמץ או שאור הנמצא ברשותי, שיהא הפקר, ולא יהא נחשב אלא כמו עפר ברחוב.

הַלְבוֹת פֶּסַח סִימָן תֵּלֵד

ביאורים ומוספים

ולענין אמירת 'ולהוי הפקר' בערב פסח שחל בשבת, רעת הגרין קרליץ (חוט שני פסח פט"ו ס"ק ב) שאף לסוברים שאסור להפקיר בשבת, יכול הוא לומר בביטול שאומר בשבת 'ולהוי הפקר', שכין שאסור להפקיר בשבת, אין מילים אלו מתפרשות כמעשה הפקר, אלא שהחמץ יעשה הפקר על ידי הביטול.

[משנ"ב שם]

אך שְׁאָמַר לְשׂוֹן זֶה בֵּינוּ לְבֵין עֲצָמוֹ וְלֹא בִפְנֵי אֲנָשִׁים.⁶

6) ואף על פי שהמפקיר צריך שפיקר בפני שלשה אנשים, וכפי שכתב השו"ע (ח"מ סי' רעג ס"ז), מ"מ כתבו התוס' (פסחים ד, ב ד"ה מדאורייתא) שאין זה אלא מדרבנן, אבל מדאורייתא אין צורך להפקיר בפני שלשה.

[משנ"ב ס"ק י]

וְרוּצָה לומר, בְּלִשׁוֹן תְּרַגְּסִים כְּמֵי שְׁאָנוֹ אוֹקְרִים.⁷

7) והטעם שתיקנו לאומרו בלשון ארמי ולא בלשון הקודש, כתב הדרכי משה (אות ב) מפני שנוסח זה תיקנו הגאונים, ועמי הארצות שבבבל הבינו רק לשון זה, ובספר סדר היום (סדר ביעור חמץ וכונתו) כתב, לפי שעל הלחם יהיה האדם לפיכך אין ראוי לו לזלזל בכבודו, וכנאמר הכתוב (משלי יג יג): "בו לדבר יחבל לוי, ואילו היו אומרים את הביטול בלשון הקודש, לשון שהכל מבינים בו, יתכן שהמוזקין היו מקטרגים על הולול בלחם, לפיכך תיקנו לאומרו בארמית, לשון שאפילו מלאכים אינם מבינים בו. והשו"ע הרב (ק"א ס"ק ד) חלק על דבריו, וכתב שאף על פי שאין המלאכים מבינים ארמית, המוזקין מבינים בו, ואדרבה עיקר לשונם היא ארמית, וכפי שמבאר בוהר (פ' תרומה [דף קכט, ב]) הובא בב"י לעיל (סי' נ).

[משנ"ב ס"ק יג]

בְּבִטּוֹל הַיּוֹם יֵאָמַר בְּתוֹזְתָהּ נְכוּיָה.⁸

8) ובטעם הדבר שאומרים 'דביערתיה וכו'', אף שאין צורך לבטל חמץ שכבר ביער מהעולם, כתב הדעת תורה בשם הדעת קדושים [ב"שטאטש], שהכוונה היא לחמץ שלא נשרף בראי בשריפת החמץ. באופן אחר כתב שם, שאין הכוונה לחמץ ששרף, אלא לחמץ שנפלה עליו מפולת שדינו כמבוער, ומ"מ צריך לבטלו כמפורש בשו"ע לעיל (סי' תלג ס"ח). עוד אופן כתב שם בשם בעמח"ס יד יוסף, שהכוונה היא לחמץ שביער מרשותו על ידי שמכרו לגוי, ויש לחוש שמא לא היתה המכירה בראי [וכן הביא בשמו השדי חמד מערכת חמץ ומצה סי' ה אות מה].

[משנ"ב ס"ק יט]

וְהֵאִיִּר לְחֵבְרוֹ לֶף וְהִפְקֵר נְכִסֵּי אֵין פֶּכֶף כְּלוּם.⁹

9) ובטעם הדבר שאי אפשר להפקיר על ידי שליח, כתב הבי"י לפי שהפקר הרי הוא בנדר, ואין שליחות מועילה בנדר. טעם אחר כתב בספר יד המלך (פ"א מהל' שלוחין ושותפין ה"א), לפי שהפקר צריך להיות הפקר לכל, ואם יפקיר על ידי שליח אין השליח עצמו יכול לזכות בשעת ההפקר, שכן אינו יכול להיות באותו רגע גם המפקיר וגם הזוכה, ונמצא שבשעת ההפקר אין זה הפקר לכל, וטעם אחר כתב הברכי יוסף (סי' ה) לפי שכל דבר שאדם יכול לעשותו על ידי דיבור בעלמא בלי טירחה כל שהיא, ואין לו שום צורך בשליח, לא מועילה בו שליחות.

[משנ"ב ס"ק ו]

מִיָּד פְּלִלְיָה יִבְטְלָנוּ.¹⁰

2) ביטול זה, כתב השו"ע שצריך לאומרו בפיו, וכפי שכתב שיאמרו את הביטול, וכתב הבי"י שכן מפורש בירושלמי, אכן, כתב הבי"י שמדאורייתא די שיבטל בליבו, אלא שתקנת חז"ל היא שיבטל בפיו [ובסי' תלא כתב הבי"י, שיש ראשונים שסוברים שמדאורייתא צריך לבטל בפה, שקימא לן שידברים שבלב אינם דברים]. אמנם בשו"ע לקמן (סי' תלו ס"ב) מבואר שביטול בלב מועיל, והביה"ד שם (ד"ה בלב) כתב שנחלקו בכך ראשונים, ושביאור הגר"א שם נקט להלכה שמועיל ביטול בלב.

[משנ"ב ס"ק ז]

דְּלֹא תוֹזִיחַהּ וְדִלֹא בְעִרְתָּהּ.¹¹

3) ובטעם הדבר שאומר 'דאיתיה ברשותי', שמשמע שמבטל רק את החמץ שבתוך רשותו, כתב השו"ע הרב (סי' תמ ק"א ס"ק א), לפי שמן התורה אין אדם עובר על איסור 'בל יראה' ובל ימצא' אלא אם כן החמץ נמצא ברשותו, או שהפקדו ביד אחר, ואם אכן הפקיד את החמץ ברשות אחר, הרי זה בכלל רשותו וכלול בלשון 'דאיתיה ברשותי', אבל אם הניח את חמצו ברשות אחר בלא ידיעת בעל הרשות, אין בעל החמץ עובר על איסור 'בל יראה' ובל ימצא.

[ואף על פי שמדרבנן עובר על איסור 'בל יראה' ובל ימצא' גם על חמץ שאינו ברשותו, ואם כן היה לו לבטל גם חמץ זה, כתב בשו"ת אמרי יושר (ח"א סי' כג) שהואיל ומדאורייתא אין צורך לבטל חמץ זה, ומדרבנן אין די בביטולו אלא צריך לבערו ודקא, לפיכך אין מוטלים אותו].

וראה בשו"ע הרב שם שכתב, שדבריו הם שלא כדעת הט"ז שם (ס"ק ד) שסובר שאף אם הניח את החמץ ברשותו של אחר שלא בידיעת בעל הרשות עובר בעל החמץ ב'בל יראה' ובל ימצא', וראה ביה"ל לקמן (סי' תמ ס"ד ד"ה עובר) שהסתפק בדין זה.

טעם אחר מדוע אומר 'דאיתיה ברשותי', כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' מב), לפי שמדאורייתא די בבדיקה ובביעור החמץ הידוע, והחייב לבטל הוא תקנת חז"ל שחששו שמא ימצא גלוסקא יפה [וכפי שכתב המשנ"ב (בס"ק ו)], וחשש זה קיים רק בחמץ הנמצא ברשותו, אבל בחמץ שנמצא ברשות אחר, לא חששו שימצאו בפסח, ולפיכך אין צורך לבטלו.

ביאור אחר כתב בשו"ת מנחת יצחק (שם), שהלשון 'ברשותי' אין משמעותה בתוך רשותי, כלומר בתוך ביתי ושאר המקומות השייכים לי, אלא משמעותה חמץ השייך לי, ובכלל זה חמץ שלי הנמצא ברשות אחר.

[משנ"ב ס"ק ח]

וְלִהְיוּ קַעֲפָרָא דְאַרְעָא.¹²

4) והטעם שצריך לומר 'דארעא', ואין די שיאמר 'כעפרא', כתב החק יעקב (סי' י) לפי שיש עפר בעל ערך, כגון עופרות זהב.

[משנ"ב שם]

וְנִכּוֹן שְׂיֵאֵמַר וְלִהְיוּ קַעֲפָרָא דְאַרְעָא.¹³

5) ובטעם הדבר כתב הבי"ח, שהוא כדי לדקדק בלשון לדעת הסוברים שביטול מטעם הפקר.

הלכות פסח סימן תלר תלה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק טז]

אפוטרופוס של תומים חיב לבדק ולכער ולבטל⁽¹⁰⁾.
(10) וכפי שכתב השו"ע (ח"מ סי' רצ ט"ז), שאפוטרופוס של תומים חייב לעשות להם בממונם כל מצות עשה שיש לה קצבה ממונית, בין שהיא מרבית תורה ובין שהיא מדברי סופרים.

[משנ"ב שם]

ואם עבר ולא בער ולא בטל ועבר עליו הפסח⁽¹¹⁾.
(11) כלומר, ולא מכר את החמץ, כן כתבו החק יעקב (סי' טו) והחיי אדם (כלל קיט כ"ה) שצ"ח השער הציון (סי' כד) [שאם מכר את החמץ היתומים לא נזוקו מכך שלא ביער ובטל].

[משנ"ב שם]

כ"ן שאינו תיב אלא בפשיעה⁽¹²⁾.
(12) ולקמן לגבי מי שהופקד אצלו חמץ, שכתב השר"ע (סי' תמג ט"ב) שהנפקד חייב למכרו, כתב המשני"ב שם (סי' יב) שנחלקו אחרונים אם נחשב הוא כפושע אם לא מכרו, וצידד בדעת הסוברים שאין זו פשיעה.

[משנ"ב שם]

קור"מגדים, וע"ן שם עוד מה שכתב ב"ה⁽¹³⁾.
(13) שם כתב (א"א ס"ק ט), שכ"ן שאם אין לקטן אפוטרופוס אפשר שאין החמץ נאסר משום חמץ שעבר עליו הפסח, לפיכך אפוטרופוס ששכח למכור חמץ של יתום והגיעה השעה השישית, יסלק את אחריותו מהחמץ, ובכך יהיה החמץ מותר לאחר הפסח.

[משנ"ב ס"ק יט]

מ"ל מקום הפטול טוב יותר שתעשה בעצמה פלשון שמכונה⁽¹⁴⁾.
(14) משמע מלשונו שמועיקר הדין יכולה היא לבטל על ידי שליח, ואף על פי שהביטול אינו אלא דיבור ומילי לא מימסרן לשליח [כלומר, שליח לרבר הנעשה על ידי דיבור אינו יכול למנות שליח אחר לעשותו], כתב בשו"ת יהודה יעלה (או"ח סי' קכ"א) שכ"ן שהביטול מוציא את החמץ מרשות הבעלים, אין זה נחשב 'מילי' אלא מעשה, באופן אחר כתב שם, שהטעם שאשה יכולה לבטל את חמצו של בעלה, אינו משום שאומדים אנו שהוא ממנה אותה לשליח על הביטול, אלא משום שאשתו בגופו, וממילא יכולה היא למנות שליח על הביטול, כשם שהבעל עצמו יכול למנות שליח לכך.

סימן תלה

דין מי שלא בדק בלילה י"ד

[משנ"ב ס"ק ב]

ולאחר שנתפך מ"ב לבדק מ"ה⁽¹⁾, ש"מא יתפח עוד הפעם⁽²⁾.
(1) ולענין עשיית מלאכה, אבילה או לימוד, שאסר השו"ע לעיל (סי' תלא ט"ב) לעשותם קודם שיבדוק את החמץ, כתב המשני"ב שם (סי' ה) שהוא הדין כשלא בדק בלילה וזכר ביום שלא בדק, שעליו לבדוק מיד, ואסור לעשות דברים אלו קודם שיבדוק, ואם זכר קודם תפילת שחרית, כתב הב"ח איש חי (שנה ראשונה פ' צו אות ג) שיתפלל ולאחר מכן יבדוק.
(2) אמנם, לעיל (סי' תלג ס"ק ה) כתב על פי הגמרא (פסחים ד, א) בטעם הדבר שמי שלא בדק בלילה ובודק ביום, שיקדים לבדוק בבקר, שהוא משום שורזים מקדימים למצוות (הערת השונה הלכות ט"א).

[משנ"ב ס"ק ג]

אף-על-פי שאינו יכול לשקר פיוס-טוב⁽³⁾, מ"ל מקום יוכל לקפות עליו קלי עד מוצאי יום-טוב, ק"ל קמ"ן קסימן תמ"ו⁽⁴⁾. ויש ח"ל קמ"ן וסוקרין דכ"ס-טוב לא יבדק, רק בחלו של מוצאי יום, דאם לא בטל חמצו קודם הפסח, אפ"ש ש"בדק אף ביום-טוב⁽⁶⁾.

(3) ובטעם האיסור כתב לקמן (סי' תמו ס"ק ו), שמאחר שהבערה זו אינה לצורך היום, לא הותרה ביום טוב.

(4) ולטלטל את החמץ ביום טוב מחוץ לרשותו, כתב הרמ"א לקמן (שם סי' א) שאסור, וביאר המשני"ב שם (סי' ה) שהוא משום שהחמץ נחשב כמקצה, כ"ן שהוא אסור באבילה ובהנאה. עוד כתב שם (סי' ד), שאם היה החמץ מותר בטלטול, לא היה די בבפיתת בלי, אלא היה צריך להוציא את החמץ מרשותו.

ובבדיקת חמץ ביום טוב שלא הותר אלא לכפות עליו את הכלי, כתב המגן האלף (סי' ב) שאינו מברך על בדיקה זו, שכ"ן שאינו מבערו, אי אפשר לברך ברכת 'על ביעור', ומה שבבדיקת חמץ בליל ארבעה עשר מברך 'על ביעור' אף שאינו מבער בזמן זה, היינו משום שעדיין לא הגיע זמן הביעור, אם כן הבדיקה יכולה להיחשב כהחילת מעשה הביעור, ולכן אפשר לברך עליה ברכת 'על ביעור', מה שאין כן ביום טוב שכבר הגיע זמן הביעור, כשבודק חמץ וכופה עליו את הכלי אינו יכול להיחשב כהחילת הביעור, ולכך יברך בחול המועד בשעה שמבער.

(6) ואפילו לדעת הסוברים שבאופן שלא ביטל את החמץ מותר לשורפו [כמובא בשע"צ (סי' ו)], כתב הבי"ח שהיינו רוקא לגבי חמץ הידוע, שעובר בשהייתו על איסור 'בל יראה', מה שאין כן לגבי חמץ שאינו ידוע, אין עוברים עליו משום איסור 'בל יראה', ולכן אין חייב לבדוק אחריו.

(6) וביאר הפרי"ח שם, שדבריו הם כפי מה שהוכיח לעיל (סי' תלא ס"ק א) שלא כדברי הבי"ח (הג"ל), אלא גם על חמץ שאינו ידוע עוברים מן התורה ב'בל יראה', ולכן יש לבדוק אחריו כדי לבערו, ואם נזכר בשבת שבתוך הפסח שלא בדק, כתב השו"ע הרב (סי' ג) שאין לבדוק, שהרי הבדיקה צריכה להיות לאור הנר [כמבואר בשו"ע לעיל (סי' תלג ס"א)], ובשבת אסור לטלטל את הנר.

[משנ"ב שם]

ד"אין אדם מודיש אסורא לב"ה⁽⁷⁾, ויש ח"ל קמ"ן וסוקרין הבקל ג"ני מ"בין סיורשין לבדק ולכער⁽⁸⁾.

(7) ולכן אף אין החמץ נאסר לאחר הפסח, שהרי המזרשים לא היו מחוייבים לבערו, ואין חל עליו דין חמץ שעבר עליו הפסח, ובאופן שבעל החמץ מת לאחר זמן האיסור מן התורה, כגון בערב הפסח לאחר הצות, או בימי הפסח, כתב בשו"ת נדע ביהודה (או"ח מהדו"ק סי' ב) שהחמץ מותר בהנאה לאחר הפסח, שאף על פי שהיה חייב לבערו ולא ביער, מ"מ אין החמץ נאסר מחמתו, משום שהקנס חל במוצאי הפסח, וב"ן שמת קודם לכן לא חל עליו הקנס, וגם על הבנים אינו חל, כ"ן שהם לא חטאו.

מאידך, החזו"א (או"ח סי' ק"ח ס"ק ד) כתב שבאופן שמת בימי הפסח, נאסר החמץ בהנאה מחמתו, כ"ן שהיה מחוייב שעה אחת לבערו, וכתב השו"ת הלכות (סי' תמח ס"ז), שמדברי המשני"ב (שם ס"ק ב) שהתיר חמצו של גר שמת קודם הפסח, משמע כרעת החזו"א, שבאופן שבעל החמץ היה חי שעה אחת בימי הפסח, נאסר חמצו בהנאה.

וגם באופן שבעל החמץ מת בערב הפסח לאחר הצות, צידד החזו"א (שם) שהחמץ נאסר בהנאה לאחר הפסח, שאף על פי המשך במילואים עמוד 4

הלכות פסח סימן תלר תלה

באר הגולה ז

ז קל כו

(יז) ואם אין האיש בביתו יבטל במקום שהוא, (יח) ואם (ט) [מ] אינו עושה כן, טוב (יט) *שתבטל אשתו:

תלה דין מי שלא בדק בליל י"ד, ובו סעיף אהד:

א משנה פסחים י
דברוש הוספות
והו ספרי דר"י
ורמב"ם

א *לא בדק בליל י"ד, יבדק (ב) ביום י"ד (ב) באיזו שעה שיזכר מהיום. לא בדק כל יום י"ד, (ג) יבדק (ג) בתוך הפסח. לא בדק בתוך הפסח (ד) יבדק לאחר הפסח. כדי שלא יקבל בתמין

באר היטב

והגוי הפקר בעפרא דארעא, ב"ח, ח"י: (ד) אינו. פי' שאינו נגיל לעשות פן ותשינו שמה ישפת. אפוטרופוס של יהומים מחב לבדק ולבטל התמין של יהומים, ח"י. והבי"ח פסק דאין לבטל ע"י שליח, ועכ"פ האשה אין לעשות שליח לבטל התמין. עין עט"ז:

(ה) ביום י"ד. וסגנו לאור הנר: וכן כל הדקיות. אפלו לאחר הפסח. שלא להלך בין דקיה לדקיה, פוסקים: (ג) בתוך הפסח. ואפלו כבר בטל, ואפלו ביום עצמו בודק, אע"פ שאינו יכול לקרוא ביום מ"מ יוכל לקפות עליו פלי עד מוצאי י"ט, ט"ז, מ"א. ואפלו ביום האחרון של פסח צריך לבדק, מ"א.

מושגת ברוחה

וכתבו האחרונים, שיאמר ביום י"ד, ככל דמיירא דאיכא ברשותא דפלוני דידע בה ודלא ידע בה וכו', ובלילה יאמר ידלא ידע בה. אפוטרופוס של יהומים (כז) חב לבדק ולבטל ובלבטלו, ובמקום שפותחין שוכר על הדקיה, ניתן שוכר. ואם עבר ולא בער ולא בטל ועבר עליו הפסח (1) אין לחיבו, פיון שאינו חב אל אלא בפשיעה (2).

שערי תשובה

[מ] אינו, עכה"ט. ועין הלכות סימן רט שפסקק בבבא ע"י שליח, ובמור וקד"ש כתב דאשתו בלי רשות צריכא מלתיקן פלוני, ובמח"כ הכיא בשם הרמ"ע קאלקסי וזאת שדעתו דגבי תמין מהני בטל ע"י שליח. כיון דאינו ברשותו כו' בגלוי מלקא ספר, וגם דבעה"ב זכית הוא לו, ורע"ג דשלא מדעתו אינו מבטל ב"מ ע"י שליחית ומדעתו יוכל לבטל, ורע"ש, וכיכ בפ"ם פסתייה: מי שפא לו תמין כהניך ודשקאל שיהיה שם רשות לאכל משלו מפתקרא שיש להם רשות לבטל ומשור נמי שליח, ודקא שחם

מי שלא בדק תמין קדם זמן אסור וימת, אין היורשים מקריכו על הדקיה ובעור

באר הגולה

וגם המשלם צריך לבטל ובלא זה אינו מועיל, וצ"ע שם עוד מה שכתב בזה. אחר-כך מצאנו שהם הגר"י מפסקק על דברי המג"א דבית דין דמסתמא פתוחים הם על הבטול. ומכל מקום נראה דכל זה אם נטע בדקיה ויעשה שליח קדם נסיעתו לבדק חצונו, אבל כשהוא בביתו ומבקש לאחר לבדק, כודאי צריך לבטל בעצמו, אם לא שענהו בחר"א יציא הבטול גס-כן: *שתבטל אשתו. עין

קטן שאין לו אפוטרופוס ועבר עליו הפסח, אפשר שאין לאסור התמין שלו, דלמאן נקנסה? [פרי מגדים, וצ"ע שם עוד מה שכתב בזה (14)]. (יז) אם אין האיש בביתו, ולא מנה (כז) שליח לבטלו. ולפי מה שכתבנו מקום דיש מתמירין דלא מהני שליח לבטל, נכון שיבטל (כז) שם במקום שהוא בעצמו גס-כן, אפלו אם עשה שליח לבדקיה ובטלו: (יח) ואם אינו עושה כן, לכאורה מנא ידענה האשה שאין הפעל מבטל במקומו? אלא הפננה, (כז) שאין הפעל נגיל לעשות כן, ואם-כן תשינו שמה ישפת, לכן טוב שתבטל אשתו אף שלא צוה לה לבטל, דמסתמא כמו שנתן לה רשות דמי, וראוי להתירה על זה. ומכל מקום אין בדיא לתחלה לסמך לגמרי על בטול אשתו פיון שמכל מקום אינו שלה, ויבטל במקום שהוא: (יט) שתבטל אשתו. ותאמר (כז) קל דמיירא דאיכא ברשותא בעלי דידע בה וכו', ואם אינה מבינה לשון-הקדש תאמר בלשון שמינית, וכו"ל. ואפלו אם אינה יודעת בעצמה לבדק ומנתה שליח לבדק הדקיה מתמין, (טז) מפל מקום הבטול טוב יותר שתעשה בעצמה בלשון שמכינה (14), שאף להפעל בעצמו יש מפסקקים על מנוי השליחות על הפטול, וכל-שכן לא אשתו שהתמין בעצם אינו שלה. ואלמנה, כיון שהתמין שלה, תוכל לבטל בעצמה או לעשות שליח, וכו"ל לגבי איש:

א (א) ביום י"ד. ואתר הדקיה (א) יבטל אם צדין לא הגיע שעה שישית, דאתר-רף אין בידו לבטלו, וקבדלעיל בסימן תלר, רק בדקיה ובעור לכה: (ב) באיזה שעה שיזכר מהיום. ולאחר שזכר מחב (ג) לבדק תכ"ל, ושמה ידענה עוד הפעם: (ג) יבדק בתוך הפסח. ואפלו (ג) כבר בטל, ואפלו ביום-טוב עצמו (ד) בודק, אף-על-פי שאינו יכול לקרוא ביום-טוב (1), מפל מקום יוכל לקפות עליו כלי עד מוצאי יום-טוב, כדלקמן בסימן תמ"ד. (ה) ויש חולקין וסוכרין דכיוס-טוב לא יבדק, רק בחלו של מוצע (6). והפרי הדש הכריע, דאם לא בטל חצונו קדם הפסח, (7) אפשר שיבדק אף ביום-טוב (6), ואם כבר בטל, כודאי לא יבדק רק בחלו המועד. מי שלא בדק קדם זמן אסור וימת, (8) אם פניו היורשים ידענה בכהתמין ונדענה קונה להם, פשיטא דעברו ככל ידענה וצריכין מדינא לבדק ולבטלו, ואם לא עשו כן ועבר הפסח, אסור פדיון תמין שעבר עליו הפסח, אף אם לא פניו לדוכות אין צריכין לבטל (אם לא שמשמתמשין שם באותו חדר, דאז בכל גוני צריכין לבטל משום דלמא אתי למיכל מנהו, דאין אדם מוריש אסורא לכה (9). (ט) ויש חולקין וסוכרין דבכל גוני מתבנין היורשין לבדק ולבטלו: (ד) יבדק לאחר הפסח (11). וכל הדקיות צריך להיות (ט) בנר ובחורין ובסדקין, ואפלו בשבודק ביום:

שער חציון

(כז) חק-יצלב ומי-אדם: (כח) חדר-חיים: (ט) וגם לפי מה דנקטינן בדיאלוגטא לא אמרינן חוקה שליח עושה שליחותו, כודאי יבטל במקום שהוא. דכיון שאינו בביתו ואינו יכול לקדם דקיה ובטל יש עליו מצות עשה דיתשבותי, ושמה לא יעשה שליח שליחותו: (כז) מגדאברהם ושי"א: (כט) חדר-חיים: (לט) עין באור הלכה: (ל) רמב"ם: (ג) אפלו אם נזכר לאחר שכבר הגיע שעה שישית ונאסר בהנאה אפלו הכי מחב לבדק, ולא גורדין שמה נבוא לאכלו כשימאעא התמין, דכיון שהיא עצמו טהור לבדק אחריו ולבטלו לא תשינו לזה [נתקרא כתבמים, ודלא פרבי והודת]. (נ) ויהי פנתה המחבר פנה שכתב יצאוה שעה שיזכר מהיום: (2) אף דאז אינו עובר בכל ידענה אפלו אם יש תמין בביתו, מפל מקום צריכין דלקמא אתי למיכל מנה כשיצאוה מאתקרא [מ"א ושי"א]: (ד) פגודאברהם ושי"א וחק-יצלב: (ס) ב"ח, ואלהי רפה הקדים לדעתו וכתב שפן קצא בספר אטרבל כתיבת-יד. והנה אף דרב אחרונים העפיקו פדית ש"ז ותפגודאברהם שהביא משלמעות החוספות והפסטי"ג דאף ביום-טוב עצמו בודק וכן נראה לכאורה מפשיטות לשון הר"ף והרא"ש, עין ש"ס, מפל מקום מצאתי חבל ראשונים דתכבו בהנאה בהב"ח דביום-טוב עצמו לא יבדק, הלא הפה הר"ף יצאות בספרו מאה שצרים והחדושי הר"ס"א על פסחים ורפגו מנות פרושו על הרמב"ם וספר הפנהגי: (1) הנה דתלי בפלגת הפוסקים לקמן בסימן תמו אם הא דאמרינן: המוצא תמין ביום-טוב כושה עליו פלי דוקא ולא יטלטלנו, מדי רק בבטלו, אבל בלא בטלו יוכל לטלטלו ולבטלו (9). כפיילא בענינו בלא בטלו יבדק אפלו ביום-טוב, ולהפוסקים דסביר דאפלו בלא בטלו לא יטלטלו, הכי נמי ככל גוני אין לו לטלטלו (10). עין שם בספר הדש: (1) חק-יצלב ופרי קודרים: (8) עין אליה רבה ושלטן-צדוק סג"ד: (ט) אחרונים. אכן אם בודק ביום-טוב, אפלו לדעת הפוסקין צריך ציון אם מסר לסדקין נר כשביד זה ביום (12) אפלו הכיא שלא בשל (13), תבטלו בנדאי אין למדלין נר, וצ"ע לכן טוב לדחות הדקיה על חל-המועד: